

11. JAZZ, IMPROVIZATÍV ZENE...

Dicshimnusz a Naphoz

Fény, remény, csend.

Ez a három sokatmondó szó vésődött be leingyább az emlékeztetőnkbe szeptember 7-én Magyarokán a Jazz, improvizatív zene... nyitó hangversenyén. A preparált zongora mellől a szerző, Szabados György vezényelte az ének-zene-kari együttest, a színpadon kiemelt helyet foglalt el a kobozon és tekerőn játszó énekmondó, de ott voltak a súlyos basszusokból összeállított vokális szexett, a gondosan megválogatott fúvósok, a teljes vonózenekar, és ott voltak az ütősök, akiknek a mű hangzásvilágának

Szabados György

életre keltésében szintén fontos szerep jutott. A *Szertartászene királyunk*, a *Nap tiszteletére* szinte a semmiből indult alig hallhatóan, s ennek a csendes fénynek a várakozásteli nyugalma sokáig fogva tartotta a hallgatókat. Finom rezgések töltötték be a teret, az árnyalt hangszínek szinte vizuális hatást keltettek.

Üdvözlégy királyunk Nap! – hangzott fel az énekes ünnepélyes köszöntője. Ünneppért, megváltó földi javakért fohászodott, elpanaszolta az égi királynak az emberek gyalogságait és megváltásért, szeretetért könyörgött.

Szabados mintegy tízenöt évvel ezelőtt komponálta művének első változatát, amely annak idején a MAKUZ (Magyar Királyi Udvari Zenekar) előadásában bemutatásra is került. Most kibővített, átdolgozott formájában hangzott el a Szertartászene Magyarokán és az előző napon Belgrádban, ahol a nyári fesztivál, a BELEF közönsége is rendkívül nagy érdeklődéssel és tetszéssel fogadta. A szerző szerint a négyteteles mű egyetlen valláshoz sem kötődik, egyedül a Naphoz, az önzetlenül adakozóhoz, aki nem vár viszonzást. A zene mélyebb rétegeiben ott rejlik a magyar népi örökség, de hatásosan kirajzolódik a Távol-Kelet archaikus hagyományának jellegzetes vonásai, valamint a nyugati világ régi és új zenéjének számos ismérve.

A tartalmas alkotás, címében is megfogalmazott, örök érvényű mondanivalójának lényege egyértelműen világos. A szerző szándékát különben is felesleges, sőt kockázatos volna tovább magyaráztatni. Annál inkább, mert a méretei-

ben is impozáns, rituális zenemű számos gondolatébresztő mozzanatot kínál minden hallgatójának. Méghozzá egyenként különböző élményeket, értelmezéseket. Tehát csupán saját benyomásainkról számolhatunk be, abban a reményben, hogy felkeltjük olvasóink érdeklődését Szabados György művészetének értékei iránt, amelyben csodálatos természetességgel olvadnak egybe a tudatosan megformált elemek az ösztönösen, oldottan kialakuló megnyilatkozásokkal. A Szertartászenében is megnyilvánul Szabados sokoldalú alkotói érdeklődésnek a finomművi szintézise. A mindvégig domináló rituális hangvétel nem zárja ki az eposz, az ősi regősénekek elbeszélő előadásmódjának alkalmazását sem, de érezhetjük ódának vagy dicshimnuszának is a Nap magasztalását. Zenéjében egyidejűleg magyar és univerzális, ősi és modern ez a mű, hiszen az *Isten szívének fényét árasztó* örök Nap nem határolható be sem térben, sem időben. Mindannyian részei vagyunk a planetáris birodalomnak, amelyben a szabadosi művészi felfogás értelmében közös kincs a különböző világtájak és korok embereinek

szellemisége. Ezt bizonyítja, a többi között, a szerves egészet alkotó, rendkívül sokrétű zenei paletta is: a buddhista kolostorok szerzeteseinek énekét felidéző basszusok hatásosan ismétlődő mély uniszónói, a keresztény egyházi gregorián, a Csenedes-óceán szigetvilágának színpompásan kiaknázott, jellegzetes dallam- és ritmusgazdagsága, a már említett koboz és a tekerő, vagy a huszadik századi jazz és avantgárd irányzatok különböző formái, elsősorban az improvizáció és az aleatorika. És bizonyára nem véletlen, hogy a szerző a Kelet javára billenti a Szertartászene egyensúlyát, hiszen onnan érkezik hozzánk naponta a hajnal fénye, és oda vezetnek vissza létünk gyökerei.

Végül említsük meg a feladatuk magaslátán álló előadókat is. A nemzetközi összetételű együttes a szerző irányításával meggyőző hitelességgel szólaltatta meg a majd egyórás Szertartászenét. Elismerést érdemel magyarországi Kobzos Kiss Tamás autentikus énekmondói teljesítménye, hatásosan működött közre a basszusok Belgrádban toborzott szexettje. Kiváló zenészek játszották a MAKUZ kötelékében a zenekari szólókat és szólamokat. Zömmel Magyarországról érkeztek, de felleptek velük az itteni és a Franciaországból, Hollandiából és Romániából érkezett zenésztársaik, valamint a budapesti Liszt Ferenc Kamarazenekar hegedűsei is.

A bizakodó mű pozitív kisugárzásának hatására jó érzéssel távozott a közönség a Művészetek Házának nagyterméből. Emlékezetes kezdete volt ez az est a négy napig tartó fesztiválnak, amelyet a nagyszerű előadónak köszönhetően, a jól szerkesztett, változatos programnak és nem utolsósorban a szervezőknek: Bálint Zoltán igazgatónak, Bicskei Zoltán művészeti igazgatónak és a többi lelkes munkatárs kitarító erőfeszítéseinek az idén is művelődési életünk legjelentősebb eseményei közé sorolhatunk.

■ PÁNDI Oszkár

39. BITEF

Andersen jegyében

Az Újvidéki Színház a fesztiválon

Az idei szeptember 16-ától 29-éig Belgrádban megrendezésre kerülő fesztiválon a 21. század lenyomatát véljük majd felfedezni, állítja Jovan Ćirilov, a szemle szelektora: mert az évek egybefolynak, de a művészetet leginkább az évszázadokban határozzuk meg.

A 21. századi színház kirajzolódása nem véletlen, hiszen már az első évtized felét tapossuk. Azt, hogy milyen is ez a színház, nehéz definiálni, de mindenképpen más, mint amit az előző évszázadban tapasztalhattunk. Hogy mégis megérthessük mását, meg kell nézni a idei felhozatalt: Heiner Goebbels (Svájc), Rene Pollesch (Németország), Alvis Hermanis (Litvánia), Rami Be'er (Izrael), Diego de Brea, Staša Zurovac előadásait. Ezeket az útkeresés, az új formák, egyesek számára talán elfogadhatatlan megoldások, a művészi kifejezési formák egybefonódása. De tévedés ne essék, hangsúlyozza Ćirilov, ezek nem kísérletek, ezek már az eredmények. A versenyprogramban hét országból tizenkét előadás szerepel.

És mivel az idén ünnepeljük Hans Christian Andersen születésének két-száz éves évfordulóját, így ennek jegyében zajlik majd az idei BITEF. De mert az élet nem mesejáték, és a színház sem az, ezért a fesztivál alcíme A mese és az ellemese nyomában. Két Andersen-mű ihletésű előadás is szerepel a versenyprogramban, a dán Eugenio Barba rendezésében az Andersen álma c. és a hazai rendező, Bojan Dordev No Name Hóféherke című előadás.

Emellett a meseíró jegyében telnek az ideai fesztivál kísérőprogramjai. És ebbe a koncepcióba illeszkedett bele az Újvidéki Színház Euripidész nyomán készült, Tompa Gábor rendezésében Médeia-körök című előadása is, melyet a kísérőprogramban mutatnak be szeptember 28-án.

■ szó

A sztrájk még csak most kezdődik?

Ma Belgrádban gyülekeznek a pedagógusok

Éppen két hete kezdődött meg a tanév, már ahol megkezdődött, mivel a köztársaság területén a pedagógusok több száz iskolában, különösen Belgrádban, Čačakon, Újvidéken, és Kragujevacon továbbra is sztrájkolnak. Legtöbb iskolában 30 perces órákkal fejezik ki elégedetlenségüket a dolgozók. A sztrájkot szervező tanügyi dolgozók szakszervezetének uniója adatai szerint 373 iskolában továbbra is sztrájkolnak. Bejelentették, hogy a minisztérium felszólítása ellenére nem hajlandók az elmulasztott pótlására. Miodrag Sokić, az unió szóvivője hangsúlyozta, „eszik ágában” sincs az elmulasztott órákat bepótolni, sem pedig szombatonként dolgozni.

– A sztrájk még csak most kezdődik, márpedig minden sztrájk lényege az engedelmség megtagadása. A definíció szerint a következmények pótolhatatlanok, tehát az órákat sem kell bepótolni. Mindannyian viseljük a következményeket: tanárok, gyerekek, szülők, a minisztérium és az egész társadalom – hangsúlyozta Sokić. Hozzáfűzte, hogy jobb lenne, ha a kormány átmeneti javaslatokat terjesztene a képviselőház elé, vagy a kormányfő végre tárgyalóasztalhoz ülne velük.

Ugyanakkor a köztársasági oktatásügyi minisztériumban ismételt figyelemztet, hogy az elmulasztott munkanapokat, órákat be kell pótolni, ami munkaszabotakon lehetséges, vagy pedig a szünidő kárára megy. A pótlás pontos tervének mielőbbi kidolgozását is szorgalmazza a minisztérium.

Mára egyébként Belgrádba várja az unió vezetősége a pedagógusokat, ahol a Nikola Pašić téren „részletesen elmagyarázzák nekik, mely problémák fojtogatják a szerbiai tanügyet, és hogy a diákok az oktatásügyi minisztérium, valamint a kormány hanyag munkája miatt veszítik idejüket, nem pedig tanáraik sztrájkja miatt”, áll többek között az unió közleményében.

TOPOLYA NAPOK 2005

Új kiállítóteremmel gazdagodik a város

Ma 18 órakor a Topolyai Tájékoztatói Köztársaság emeleti előcsarnokában, a Duna utca 8. szám alatt megnyílik a Nagy László szobrászművész emlékművéstelepen készült alkotásokból összeállított tárlat. Ennek alapanyagát, a kislejezett könyveket, a Topolyai Népkönyvtár bocsátotta a bácskossuthfalvi 9+1 Művésztelepen augusztus első hetében alkotó művé-

szek rendelkezésére. A Könyv/Olvadás című kiállításon látható szobrok sem hagyományosak, és a tárlatmegnyitó helyszíne sem: a Tájékoztatói Köztársaság az elmúlt hetekben újította fel az előcsarnokot azzal a céllal, hogy a jövőben teret biztosítson a hasonló jellegű rendezvényeknek. A kiállítás meghívóját és katalógusát Csernik Attila tervezte. A megnyitón Bela Duranci művészettörténész szövegét Náray Éva olvassa fel, majd alkalmi kisfilmekkel is emlékeznek a két és fél éve elhunyt Nagy László szobrászra, tanárra. A tárlatot szeptember végéig láthatják az érdeklődők a kisgalériában, majd a topolyai Népkönyvtár központi és fiókkönyvtáraiba kerülnek a „könyvszobrok”.

■ hg

Hét év ritmusa

A Zentai Művésztelep Grafikai Műhelyének retrospektív tárlata

Zenta község napja alkalmából szeptember 11-én nyílt meg a Városi Múzeum galériájában a Zentai Művésztelep 1999-ben alapított Grafikai Műhelyének retrospektív tárlata. A megnyitó alkalmából beszélgettünk Mezei Erzsébet zentai grafikusművésszel, a műhely egyik alapítójával:

– Egy patinás művésztelep hagyományaira, neves képzőművész elődök örökségére építkező grafikai műhelynek több év kellett ahhoz, hogy önmaga létét, tevékenységét bemutassa, dokumentálja. Ezt annál is inkább szükségesnek tartom, mert az első alkalmat kivéve, a szakmabelieken kívül kevesen tudnak működésünkről. A műhely célja már az indulásnál megfogalmazódott. Elsősorban a frissen végzett fiatal alkotókat szerettem volna felkarolni, hogy kezdettől fogva magukénak érezzék az alkotóműhelyt, és folyamatos jelenlétükkel közös elképzeléseket és terveket valósítsunk meg, hiszen nyilvánvalóan tudomást kell vennünk a generáció- és szemléletváltásról. Ez az elképzelés és a résztvevők állandósulása, nem valósult meg a kezdetektől, idő kellett hozzá, de ma már elmondhatjuk, hogy kisebb létszámban ugyan, de rendszeresen vendégül láthatunk lelkes alkotókat, akik friss, újszerű kifejezési módszereket és manipulált világunkban szelidebb és mértékertartóbb mentalitást képviselnek.

A műhelyben folyó alkotómunka során szem előtt tartjuk vizuális kultúránk összetevőit, mint például az alkotóban lezajló látomásból tiszteletben tartását a megfigyelés és a látottakat értelmező képességet, a teret és a benne történő tájékozódást, a mozgást, a külső és belső tér szerveztségének észlelését, a vizuális látást, képzeletet és emlékeztet.

Mindemellett nagy szerepe van az emberkapcsolatteremtésnek az alkotók között, valamint az alkotók és közönségük között. Az esztétikai minőség létrehozásával párhuzamosan ki kell hangsúlyozni a létrejött alkotások környezetünk életében betöltött szerepét, az alkotói és befogadói létet, valamint a műalkotások esztétikai hatását és az értékelő képességet.

Az ideai alkotóműhely a vonalak, színek és fények ritmusában telt. Vo-

len, bensőséges, együttlétező kis kollektíváról beszélhetünk. Mára az alkotáson túl, az együttgondolkodás és a művészettel kapcsolatos szemléleteink hasonlóságának, jobb esetben egybevágyásának köszönhetően beszélgetéseink során felmerülnek olyan, szűkebb környezetünkben is jelentkező, az alkotótevékenységünkkel kapcsolatos kérdések, kíváncsagságok és tennivalók, amelyekre talán pont egy hasonló, vagy épp egy ilyen hiteles

A szerző, Mezei Erzsébet és alkotásai

nalakkal, fényekkel és színekkel harmóniák, ellentétek hozhatók létre és ezek hatására az alkotásban megjelenik a dinamika és az erő. Innen kiindulva a spontán kifejezőmód, a vonal és fény, valamint a szín szabad ritmusú alkalmazása iránti fogékonyság irányította az alkotók munkakedvét. A nyári műhely már nem alkalomszerű, hanem közvet-

elődökkel is rendelkező alkotóközösséggé tudna megformálódni, és cselekvésben is hasznosan részt venni – mondta Mezei Erzsébet a Grafikai Műhely munkáját értékelve.

A retrospektív tárlat október elejéig tekinthető meg a Városi Múzeum képtárában.

■ Kép és szöveg: ger

Folytatódik a sorozat

A Rákóczi Szövetség magyarokán a szervezők szervezésében immár fél éve tart a magyar múlt elfelejtett tényeiről, a megújuló magyar történelemszemlélet jegyében zajló előadássorozat, amely a Zürichi Magyar Történeti Társaság támogatásával jut el Délvidékre. A nyári szünet után folytatódnak az érdeklődésre számot tartó előadások. Szeptember 17-én, szombaton, a Művészetek Házának pinceklubjában 16 órakor kezdődik az *Elhallgatott múlt* c. sorozat újabb előadása, amikor dr. Szegfű László és Kovács Zoltán beszámolóját hallhatják az érdeklődők. A belépés díjtalan.

■ PÁNDI Oszkár